

Türkiye’de Sivil Havacılık ve Örgütsel Davranış Alanlarının Birlikte Ele Alındığı Doktora Tezleri Üzerine Sistemantik Bir Derleme

Emre GENÇAY¹

Öz

Bu araştırmanın amacı, Türkiye Yüksek Öğretim Kurumu (YÖK) Ulusal Tez Merkezi’nde yer alan, sivil havacılık ve örgütsel davranış alanlarını birlikte ele alınıp çalışma konusu yapılmış ve ulaşılabilmemiş toplam 11 doktora tezinin, tür, konu ölçütleri yayımlandıkları anabilim dalı, sene, danışman unvanları ve kurum açısından durumlarını ortaya koymaktır. Mevcut araştırma, sistemantik derlemeyi esas alan, nitel bir araştırma olarak tasarlanmıştır. Söz konusu araştırmanın gerek sivil havacılık ve örgütsel davranış alanlarını birlikte ele alan doktora tezlerinin kapsamı hakkındaki genel durumun ortaya konması bakımından, gerekse söz konusu alanlar bağlamında eksiklik olarak görülebilecek ve çalışılabilecek konuların tespit edilmesi bakımından literatüre ve yapılacak yeni araştırmalara katkı yapacağı öngörülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Sivil Havacılık, Örgütsel Davranış, Sistemantik Derleme

A Systematic Review of Doctoral Dissertations on Civil Aviation and Organizational Behavior in Turkey

Abstract

The aim of this study is to reveal the status of a total of 11 doctoral dissertations in the National Thesis Center of the Council of Higher Education (YÖK) in terms of type, subject criteria, department, year, supervisor titles and institution. The present study is designed as a qualitative research based on systematic review. It is foreseen that this research will contribute to the literature and new researches to be conducted both in terms of revealing the general situation about the scope of doctoral theses that deal with the fields of civil aviation and organizational behavior together, and in terms of identifying the subjects that can be seen as deficiencies and can be studied in the context of these fields.

Keywords: Civil Aviation, Organizational Behavior, Systematic Review

Giriş

Bilim, gerek deneyimli gerekse ilerlemeli bir süreç şeklinde kabul edilsin, bilimsel bilginin ortaya konmasında daha evvel yapılmış çalışmaların büyük bir öneminin olduğunu ifade edebilmektedir. Dolayısı ile önceki çalışmaların takip edilmesi, değerlendirilmesi, benzersiz olmasa da tekrar edilmesi bilimsel çalışma süreci bakımından önemli bir işleve sahip olduğu söylenmektedir (Yılmaz, 2021, s. 1458). Bu bağlamda derleme çalışmalarla

¹ Dr., Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi, Mucur Meslek Yüksekokulu, Ulaştırma Hizmetleri Bölümü, emre.gençay@ahievran.edu.tr

birlikte bazı araştırmacıların önceki çalışmaları sadece izlemediklerini aynı zamanda bu çalışmaları detaylı bir şekilde analiz edip bulgularını ortaya koyduğunu söylemek mümkündür. Bu bağlamdaki analizler, ortaya konulan araştırmaları karşılaştırmak, yeni araştırmalar ortaya koymak, alanda en fazla analiz edilen konuları veya hiç analiz edilmemiş konuları tespit etmek, söz konusu konuların dönem içerisinde ne şekilde dönüştüğünü ortaya koymak adına önem arz etmektedir (Almaz, 2020, s. 18).

Derleme çalışmalarına dair literatüre bakıldığında bu çalışmaların sistematik derleme, geleneksel derleme ve meta analiz olmak üzere üç farklı şekilde ortaya konulduğu görülmektedir. Sistematik Derleme, herhangi bir konuda ortaya konulmuş araştırma sorusuna cevap vermek adına, tespit edilmiş ölçütlere uygun bir şekilde aynı konular üzerine çalışılmış araştırmaların sistemli ve yan tutmadan taranması, ulaşılan araştırmaların geçerliğinin değerlendirilmesi ve sentezlenerek bütünleştirilmesi olarak ifade edilmektedir (Çınar, 2021, s. 310). Sistematik bir inceleme, önceden tanımlanmış bir araştırma sorusunu yanıtlamak için kanıtları bir araya getirmeyi amaçlar ve tanımlanan inceleme sorusuyla ilgili tüm birincil araştırmaların tanımlanmasını, bu araştırmaların eleştirel değerlendirmesini ve bulguların sentezini içerir (Pollock ve Berge, 2018, s. 138).

Bununla beraber sistematik derlemeler ile gelecekte çalışılması düşünölen konular, literatürdeki boşluklar ya da eksiklik alanları da ortaya konulabildiği düşünölmekle birlikte; iyi bir derlemenin, cevabı merak edilen araştırma sorusu adına mevcut tüm kanıtların bir arada olacağı benzersiz bir kaynak olacağı ifade edilmektedir (Çınar, 2021, s. 310).

Sistematik derlemeyi esas alarak yapılan bu araştırma ile Türkiye Yükseköğretim Kurumu (YÖK) Ulusal Tez Merkezi'nde, Sivil Havacılık ve Örgütsel Davranış alanlarının birlikte ele alındığı ulaşılabilen 11 doktora tezinin, tür, konu ölçütleri yayımlandıkları anabilim dalı, danışman unvanı, sene ve kurum açasından durumlarını ortaya koymak hedeflenmektedir. Söz konusu hedef bağlamında ortaya konulan incelemenin Sivil Havacılık ve Örgütsel Davranış birlikte ele alındığı literatürün genel durumu bağlamında katkıda bulunulması ve bundan sonra yapılabilecek araştırmalara fikir vermesi beklenmektedir.

1. Araştırmanın Amacı

Mevcut çalışma, YÖK Ulusal Tez Merkezi'nde var olan sivil havacılık ve örgütsel davranış alanlarının birlikte çalışıldığı doktora tezlerinin sistematik bir şekilde derlenmesini hedeflemektedir. Sistematik derleme araştırma metodu, araştırmacıya eleştirel bir bakış açası

ile analiz yapma fırsatını vermektedir. Bu sebeple mevcut hedef bağlamında, herhangi bir konuyu ya da konuları kapsayacak şekilde çok sayıda araştırmanın bulgularını toparlayan sistematik derleme araştırma metodu terci edilerek, ilgili araştırmacının eleştirel bir bakış açısı ile analiz yapabilmesi amaçlanmaktadır. Söz konusu amaç doğrultusunda araştırmanın veri kaynaklarını oluştururken YÖK Ulusal Tez Merkezi'nde 2023 Aralık ayına kadar olan zaman diliminde ulaşılmış sivil havacılık ve örgütsel davranış konulu doktora tezleri üzerinden literatür taraması yapılmıştır. Ayrıca derleme ortaya koyma hedefiyle mevcut konular seçilirken, literatürde sivil havacılık alanı çalışanlarına yönelik yapılmış araştırmalarda eksik kalan örgütsel davranış başlıklarının tespitinin yapılmasını kolaylaştırmak ve daha sonra yapılabilecek araştırmalara bu doğrultuda ışık olabilmek amaçlanmaktadır.

2. Araştırmanın Kapsamı

Araştırmanın kapsamına yönelik yapılan tarama doğrultusunda araştırmanın evrenini YÖK Ulusal Tez Merkezi'nde sivil havacılık alanının ele alındığı 25 doktora tezi oluşturmaktadır. Araştırmanın evreninden ulaşılabilir(izinli) olan ve hem sivil havacılık hem de örgütsel davranış konusunu kapsayan 11 doktora tezi araştırmanın örneklemini meydana getirmektedir.

Söz konusu çalışmada, örneklem olarak bulunan doktora tezlerine erişime kapalı olmayan Türkiye Yükseköğretim Kurumu (YÖK) Ulusal Tez Merkezi'nden ulaşılmış olması sebebi ile etik izine ihtiyaç duyulmamaktadır.

3. Araştırmanın Yöntemi

Araştırma çerçevesinde elde edilen veriler tanımlayıcı istatistikler ve grafikler kullanılarak niteliksel formda raporlanmıştır. Bu bağlamda ortaya konulan veriler ile birlikte sivil havacılık ve örgütsel davranış alanlarının birlikte ele alındığı doktora tezlerin genel durumu karşılaştırmalı bir biçimde sunulmuştur.

Araştırma yapılırken Türkiye Yükseköğretim Kurumu (YÖK) Ulusal Tez Merkezi'nde sivil havacılık alanında yapılmış bütün doktora tezleri dosyalanmıştır. Ayrıca söz konusu doktora tezleri içinden işletme ve örgütsel davranış konuları ile ilgili ulaşılabilen tezler dosyalanmıştır. Mevcut doktora tezleri tür, konu ölçütleri, yayımlandıkları anabilim dalı, danışman akademik unvanı, sene ve kurum açısından incelenerek, söz konusu içeriklerin analizi ortaya konulmuştur.

3. Araştırmanın Bulguları

Araştırma ölçütleri kapsamında ortaya konulan analiz sonuçları detaylı bir biçimde birbirini takip eden başlıklar halinde sunulmuştur.

3.1. Tezlerin Yıllara Göre Tür ve Dağılımı

Araştırmaya konu olan bütün tezlerin türü doktora seviyesidir. Tablo 1 incelendiğinde Sivil Havacılık ve Örgütsel Davranış alanlarının birlikte ele alındığı en çok doktora tezinin 2020 (üç tane) olduğu görülmektedir. 2020 yılı dışında 2018, 2021 ve 2023 yıllarında ikişer tane, 2010 ve 2011 yıllarında ise birer tane olmak üzere toplamda on bir doktora tezi olduğu görülmektedir. Söz konusu araştırma sayısına erişime kapalı olan doktora tezleri dahil edilmemiştir. Sivil Havacılık ve Örgütsel Davranış alanlarının birlikte ele alındığı araştırmaların yıllara göre dağılımına bakıldığında, son yıllarda bir artış gözlemlendiği görülmektedir. Özellikle 2018 yılı ve sonrasında bakıldığında, söz konusu artışın daha net gözlemlendiğini söylemek mümkündür.

Tablo 1

Yıllara Göre Doktora Tezlerinin Sayıları

Yıl	Sayı
2010	1
2011	1
2018	2
2020	3
2021	2
2023	2
Toplam	11

3.2. Tezlerin Üniversitelere(Kurumlara) Göre Dağılımı

Tablo 2 incelendiğinde Sivil Havacılık ve Örgütsel Davranış alanlarının birlikte ele alındığı doktora tezlerinin üniversitelere göre dağılımları çerçevesinde bulgular yer almaktadır. Mevcut tabloya bakıldığında söz konusu alanların birlikte çalışıldığı en fazla doktora tezinin ikişer adet ile Beykent Üniversitesi, İstanbul Arel Üniversitesi ve İstanbul Gelişim Üniversitesi'nde çalışıldığı görülmektedir. Mevcut alanların birlikte çalışıldığı diğer üniversitelerin isimlerinin Çukurova Üniversitesi, İstanbul Üniversitesi, İstanbul Aydın

Üniversitesi, İstanbul Medipol Üniversitesi ve Yıldız Teknik Üniversitesi olduğu; bu üniversitelerde söz konusu alanların birlikte çalışıldığı araştırma sayısının ise birer adet olduğu gözlemlenmektedir.

Tablo 2

Tezlerin Üniversitelere (Kurumlara) Göre Dağılımı

Üniversite	Sayı
Beykent Üniversitesi	2
Çukurova Üniversitesi	1
İstanbul Üniversitesi	1
İstanbul Arel Üniversitesi	2
İstanbul Aydın Üniversitesi	1
İstanbul Gelişim Üniversitesi	2
İstanbul Medipol Üniversitesi	1
Yıldız Teknik Üniversitesi	1
Toplam	11

3.3. Tezlerin Anabilim Dalı Bazında Dağılımları

Sivil Havacılık ve Örgütsel Davranış alanlarının birlikte ele alındığı araştırmalara bakıldığında söz konusu doktora tezlerinin anabilim dalı bazında dağılımlarına göre (Tablo 3) büyük çoğunluğun İşletme Anabilim Dalında (8 adet) ortaya konduğu görülmektedir. İşletme Anabilim dalı dışında, İşletme Yönetimi ile Yönetim ve Strateji anabilim dallarında da doktora tezlerine rastlanmaktadır.

Tablo 3

Tezlerin Anabilim Dallarına Göre Dağılımı

Anabilim Dalı	Sayı
İşletme	8
İşletme Yönetimi	2
Yönetim ve Strateji	1

3.4. Türlerle Göre Tezlerin Konu Dağılımları

Konu dağılımını ortaya koymak adına Sivil Havacılık ve Örgütsel Davranış alanlarının birlikte ele alındığı çalışmalar taranmış ve tespit edilen örgütsel davranış konuları tablo 4’de ortaya konmuştur. Tablo 4 incelendiğinde, sivil havacılık konusu ile birlikte en fazla ele alınan örgütsel davranış konularının ‘performans örgüt kültürü ve motivasyon’ konuları olduğu görülmektedir.

Tablo 4

Tezlerin Türlerle Göre Dağılımı

Konu	Sayı
Örgüt Kültürü	3
Performans	6
Toplumsal Kültür	1
Motivasyon	2
İş Tatmini	1
İşten Ayrılma Niyeti	1
Örgütsel Bağlılık	1
Memnuniyet	2
Örgütsel Destek	1
Örgütsel Güven	1
Kişilik Yapıları	1
Tutum	1
Sadakat	1
Entelektüel Yeterlilik	1
Değişim	1
Örgütsel Çeviklik	1
İş, aile, yaşam çatışması	1
Toplam	26

Sivil Havacılık ve Örgütsel Davranış alanlarının birlikte ele alındığı doktora tezlerinde ‘performans’ konusunun 6 kere ele alındığı görülürken; ‘örgüt kültürü’ konusu 3, ‘motivasyon’ ve ‘memnuniyet’ konularının ise 2’şer kez ele alındığı görülmektedir. Öte yandan ‘toplumsal kültür, iş tatmini, işten ayrılma niyeti, örgütsel bağlılık, örgütsel destek,

örgütsel güven, kişilik yapıları, tutum, sadakat, entelektüel yeterlilik, değişim, örgütsel çeviklik, iş-aile-yaşam çatışması' konuları da 1'er kez ele alındığı gözlemlenmektedir.

3.5. Danışman Unvanlarına Göre Tezlerin Dağılımı

Tablo 5

Tezlerin Danışman Ünvanlarına Göre Dağılımı

Ünvan	Sayı
Profesör Doktor	4
Doçent Doktor	4
Doktor Öğretim Üyesi	3
Toplam	11

Tablo 5, Sivil Havacılık ve Örgütsel Davranış alanlarının birlikte ele alındığı doktora tezlerinin danışman unvanları dikkate alınarak ortaya konulmuştur. Tablo incelendiğinde en çok sayıda doktora tezinin 4'er adet ile Profesör Doktor ve Doçent Doktor unvanını hak kazanmış akademisyenlerin danışmanlığı doğrultusunda yürütüldüğü görülmektedir. Öte yandan söz konusu doktora tezleri incelendiğinde Doktor Öğretim Üyesi unvanlarını hak kazanmış danışman sayısının ise 3 adet olduğu gözlemlenmektedir.

4. Sonuç

Sistemik derlemeler, bilimsel bulguların tutarlı olup olmadığını veya bulguların belirli alt gruplara göre önemli ölçüde değişip değişmediğini ortaya koymaktadır (Mulrow,1994, s. 597). Betimsel özellik taşıyan araştırmalar; nitel çözümlenmelerdeki verilerin özgün biçimlerine bağlı olarak, bireylerin ifade ettiklerinden, yazdıklarından ve belgelerin kapsamından doğrudan alıntılar şeklinde, betimsel bir anlayışla verileri ortaya koymaktadır (Engin, 2010, s. 57). Betimsel çalışmalarda söz konusu durumun incelenmesi hedeflenmektedir (Erdem, 2011, s. 147). Sistemik derlemeye dayalı ve betimsel özellikler taşıyan mevcut araştırma, Türkiye Yüksek Öğretim Kurumu Ulusal Tez Merkezi'nde yer alan, Sivil Havacılık ve Örgütsel Davranış alanlarının birlikte ele alındığı 11 adet doktora tezinin tür, yayımlandıkları yıl, kurum, konu ölçütleri, anabilim dalı ve danışman unvanı çerçevesinde özelliklerini ortaya koyma amacını taşımaktadır. Ulusal Tez Merkezi'nde Sivil Havacılık alanına dair yer alan toplamda 25 doktora tezinin literatüre kazandırıldığı gözlemlenmiştir. Sivil Havacılık ve Örgütsel Davranış alanlarının birlikte çalışıldığı en çok

doktora tezinin 3 adet ile 2020 yılında ortaya konduğu ve özellikle 2018 senesi ile birlikte yukarı doğru bir ivme kazandığı gözlemlenmektedir. Söz konusu iki alanın birlikte ele alındığı doktora tezlerinin kurumlar arasında homojene yakın bir dağılım gösterdiği tespit edilmiştir. Öte yandan söz konusu doktora tezlerinin anabilim dalı bazında dağılımlarına göre büyük çoğunluğun İşletme Anabilim Dalı'nda olduğu tespit edilmiştir. Sivil havacılık konusu ile birlikte en çok ele alınan örgütsel davranış konularının 'performans örgüt kültürü ve motivasyon' konuları olduğu ortaya konmuştur. Buna ek olarak en fazla sayıda doktora tezinin Profesör Doktor ve Doçent Doktor unvanına sahip akademisyenlerin danışmanlığı doğrultusunda yürütüldüğü tespit edilmiştir.

Ortaya konulan gözlemlerle birlikte Ulusal Tez Merkezi çerçevesinde olan doktora tezlerinde birçok Örgütsel Davranış konusunun Sivil Havacılık alanı ile birlikte ele alındığı tespit edilmiştir. Sivil Havacılık alanının özelliklerinin uygun olduğu düşüncesiyle çok daha fazla çeşitlilikte Örgütsel Davranış konusunun araştırma konusu olabileceği düşünülmektedir. Literatürde, Sivil Havacılık ile Örgütsel Davranış alanlarının daha fazla birlikte ele alınabileceğine dair ihtiyaç olduğunu ifade etmek mümkün olabilir. Bu ihtiyacı gerek Sivil Havacılık gerekse Örgütsel Davranış alanlarında çalışan akademisyenlerin değerlendirmesi ve literatüre daha fazla katkı sağlanması önerilebilir.

Söz konusu araştırmanın Sivil Havacılık ve Örgütsel Davranış literatürlerinin genel durumu bağlamında belirli bir çerçevede katkı sağlaması açısından önem arz ettiği düşünülmektedir. Son olarak mevcut derlemenin gelecekte benzer araştırmaları ortaya koymayı düşünen araştırmacılara bir nebze de olsa yardımcı olabilmesi umulmaktadır.

Kaynakça

- Almaz, F. (2020). Türkiye’de sivil havacılık yönetimi araştırmalarındaki eğilimler: 1998-2019 yılları arasında hazırlanmış doktora ve yüksek lisans tezleri üzerine karşılaştırma bir derleme. *Uygulamalı Bilimler Fakültesi Dergisi*, 2(1), 17-32.
- Çınar, N. (2021). İyi bir sistematik derleme nasıl yazılmalı? *Online Türk Sağlık Bilimleri Dergisi*, 6(2), 310-314. <https://doi.org/10.26453/otjhs.888569>
- Karadağ, E. (2010). Eğitim Bilimleri doktora tezlerinde kullanılan araştırma modelleri: Nitelik düzeyleri ve analitik hata tipleri. *Kuram Ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 1(1), 49-71.
- Erdem, D. (2011). Türkiye’de 2005–2006 yılları arasında yayımlanan eğitim bilimleri dergilerindeki makalelerin bazı özellikler açısından incelenmesi: Betimsel bir analiz. *Journal of Measurement and Evaluation In Education And Psychology*, 2(1), 140-147.
- Mulrow, C. D. (1994). Systematic Reviews: Rationale for systematic reviews. *Bmj*, 309(6954), 597-599. DOI: [10.1136/bmj.309.6954.597](https://doi.org/10.1136/bmj.309.6954.597)
- Pollock, A., & Berge, E. (2018). How to do a systematic review. *International Journal of Stroke*, 13(2), 138-156. <https://doi.org/10.1177/1747493017743796>
- Ulusal Tez Merkezi, ‘‘Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı Tez Merkezi’’, Erişim: 29 Aralık 2023, <https://tez.yok.gov.tr/Ulusaltezmerkezi/>
- Yılmaz, K. (2021). Sosyal Bilimlerde ve Eğitim Bilimlerinde Sistematik Derleme, Meta Değerlendirme ve Bibliyometrik Analizler. *Manas Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 10(2), 1457-1490. <https://doi.org/10.33206/mjss.791537>